

Bilal Tunç

Prof. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, Ağrı/Türkiye
Professor, Ağrı İbrahim Çeçen University/Faculty of Arts and Sciences, Ağrı/Türkiye

eposta: btunc@agri.edu.tr

<https://orcid.org/000-0001-5361-8494>

RorID: <https://ror.org/054y2mb78>

Atıf/Citation: Tunç, Bilal. 2024. Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi) Adlı Kitap İncelemesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/41, 599-607.
<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1537886>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Kitap İncelemesi (Book Review)
Geliş Tarihi /Received:	23.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	22.11.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.12.2024

**TÜRKİYE SANAYİ VE MAADİN BANKASI
(CUMHURİYETİN MİLLİ BURJUVA OLUŞTURMA GİRİŞİMİ)**
İbrahim Erdal, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 sayfa
Öz

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi)” adlı kitap, Türk Siyasi Tarihi açısından Erken Cumhuriyeti dönemi içerisinde yer alan önemli bir konu olan bankacılık hususunu işlemekle birlikte bir hayli yoğun bir mesainin, içeriğiyle de Cumhuriyet’in ilk yıllarında yeni Türk devletinin ekonomi politikası ve bu süreçte Türkiye’de liberal ekonomiye geçiş açısından önemli bir süreç olduğu değerlendirilen Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın kuruluş sürecini ele alması bakımından dikkat çekmektedir. Kanaatimize göre bu kitap, Erken Cumhuriyet Dönemi Türk İktisat Politikasına farklı bakış açıları ve bu alanda yapılacak çalışmalara yenilikler getirebilecek nitelikte bir eserdir. Nitelik ve nicelik özelliği bakımından sadece basit bir bankanın kuruluş sürecini değil; bir bütün halinde devrin iktisadi politikalarını da kapsamlı bir biçimde ele alan bu özgün eser, bu türden çalışmaların devamının geleceğinin izlenimini vermektedir. Yazarın daha önceki çalışmaları ağırlıklı olarak Türk Siyasi Tarihi, Türk Dış Politikası ve Yerel Tarih alanlarında yoğunlaşmasına rağmen, tanıtmaya çalıştığımız eserin konusu yazar için de yeni bir alan olması açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışmada doküman analiz tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Burjuvazi, İbrahim Erdal, Serbest Ekonomi, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası

**THE INDUSTRIAL AND MINING BANK OF TURKEY (THE NATIONAL
BOURGEOIS FORMATION INITIATIVE OF THE REPUBLIC)”**

İbrahim Erdal, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 sayfa

Abstract

The book titled “The Industrial and Mining Bank of Turkey (The National Bourgeois Formation Initiative of the Republic)” deals with the issue of banking, which is an important issue in the Early Republic period in terms of Turkish Political History. With this, this book is noteworthy in that it deals with the economic policy of the new Turkish state in the early years of the Republic and the establishment process of the Industrial and Mining Bank of Turkey, which is considered to be an important process in terms of the transition to a liberal economy in Turkey. In our opinion, this book is a work that can bring different perspectives to Turkish Economic Policy in the Early Republican Period and innovations to the studies to be carried out in this field. This original work, which comprehensively addresses not only the establishment process of a simple bank in terms of quality and quantity characteristics but also the economic policies of the era as a whole, gives the impression that such studies will continue in the future. Although the author's previous works mainly focused on Turkish Political History, Turkish Foreign Policy and Local History, the subject of the work we are trying to introduce is of particular importance as it is a new field for the author. Document analysis technique was used in this study.

Keywords: Bourgeoisie, İbrahim Erdal, Free Economy, Turkish Industry and Mining Bank

Tarafımızdan incelenen bu kitap giriş bölümü haricinde üç adet ana bölümden ve on üç adet de ara bölümlerden oluşmaktadır. Yazar, giriş bölümünde genel olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki iktisadi yapısını ele almaktadır. Bilhassa Türk siyasal yaşamında önemli bir yer tuttuğu değerlendirilen İttihat ve Terakki Döneminde yerli ve milli sanayinin geliştirilmesi için ne gibi adımların atıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak yazarın da ifade ettiği gibi sanayileşmeyi sağlamak amacıyla yapılan birçok çalışmadan sonuç elde edilememiştir. Bu çalışmalardan birisi olan sanayi alanında yetiştirilmek üzere açılan okullardan yeterince istifade edilememiştir. Bu konuda yazarın şu sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır: “Savaşların getirdiği ihtiyaçlar ve şartlar çerçevesinde Almanya ile olan yakınlaşma sürecinde tekrar ilgi odağı olan okullar beklenen sonucu verememiştir” (Erdal, 2023: 22). Bu örnekte olduğu söz konusu kitabın giriş kısmının , Osmanlı son dönem iktisadi durumunu anlama açısından son derece çarpıcı bilgiler içerdiği ortaya çıkmaktadır.

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi)” adlı kitabın birinci bölümü olan “Cumhuriyetin İlk Yıllarında İktisat Politikası”, 1923'te daha yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyetinin ne gibi bir iktisat politikası uygulamaya çalıştığı sorunu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bölümde özellikle İzmir İktisat Kongresi sonrasında kurulan Birinci Cumhuriyet Hükümeti (30 Ekim 1923 - 6 Mart 1924) tarafından planlanan iktisat politikalarına ve konumuz itibarıyla dönemin “Bankacılık Düzenlemelerine” farklı bir açıdan bakmada, yazarın kullanmış olduğu Afet İnan'ın İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923) ve Sina Akşin'in Atatürk Dönemi Maliye Politikası adlı eserlerle de konunun anlaşılması, daha da kolaylaşmaktadır. Bu yönüyle söz konusu kitap, yeni Türk devletinin iktisat politikalarını öğrenmek isteyen Tarih, Kamu Yönetimi ve Hukuk gibi bölümlerdeki öğrenciler için son derece önemli bir eser halini almaktadır.

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi): İbrahim Erdal, İstanbul:
İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 Sayfa

İncelediğimiz bu kitabın asıl konusu, “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın Kurulması” adıyla ikinci bölümde başlamaktadır. Kitabın alan bakımından en hacimli ve konu bakımından da en yoğun yeri olan bu bölümde yazar, söz konusu bankanın kuruluş süreciyle ilgili her şeyi gerek arşiv belgeleri ve gerekse de alana uygun literatürden elde ettiği bilgilerle açık olarak ortaya koymaya çalışmıştır. Bu bölümde her ne kadar devlet eliyle kurulmuş olsa da; Cumhuriyetin ilk yıllarında liberal bir ekonomiye geçişi sağlamada önemli bir adım olduğu değerlendirilen Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın nasıl kurulduğuna dair kronolojik süreci, bilgi ve belgeler ışığında bilimsel verilerle ortaya çıkarıldığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenle söz konusu bölümün, Cumhuriyetin ilk yıllarında sert bir Devletçilik politikası izlenemediğini göstermesi açısından da ayrıca önem taşıdığı şeklinde değerlendirilmektedir. Konuyla ilgili olarak yazar, şuna vurgu yapmaktadır: “Bankanın özellikle daha önce kurulan ve hiçbir başarı göstermemiş olarak Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’na devredilen fabrikaların yönetimde başarılı olarak önemli neticeler ortaya çıkardığını söylemek yanlış olamayacaktır” (Erdal, 2023:90). Yazarın söz konusu ifadesinden özel kesim tarafından yeni kurulacak sanayi ve madencilik kuruluşlarına kredi sağlamak, özel kesimle ortaklıklar kurmak ve devlete ait sanayi kuruluşlarını geçici olarak işletmek ve zaman içinde bu kuruluşları özel kesime devretmek amacıyla kurulmuş bir ilk kalkınma bankası olarak, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın ülke genelinde kamu kesiminin özel kesime kaynak aktarması sürecinin başlangıç düzenlemesi ya da kurumlaşmasını sağladığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitabın üçüncü bölümü olan “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nda Yapısal Düzenlemeler ve Kapatılmaya Giden Süreç” kısımda söz konusu bankanın Sanayi Kredi Bankasına dönüştürülmesi ve bu süreçte yapılan idari düzenlemelerin neler olduğu konusu üzerinde durulmuştur. Bu bölümde bankayla ilgili olarak yapılan düzenleme bağlamında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın doğrudan sanayi ve ticari işlemleri birlikte yürütemeyeceğinin anlaşılmasından dolayı fabrika kurma ve işletme görevleriyle sanayi kredi işlerini birbirinden ayırmak, bu bankanın yetki ve idare şeklinin dönüştürülmesiyle fabrikalar için özel bir kanunla belirlenmesi gereken Devlet Sanayi Ofisi gibi yeni bir yönetim usulü getirmek ve sadece sanayi kredisi işleriyle ilgilenmek üzere Sanayi Kredisi Bankası adıyla yeni bir bankanın kurulmasının zorunluluğu, ayrıntılı bir biçimde irdelenmiştir (Erdal, 2023: 144)

Üçüncü bölümde ele alınan ve Türk iktisat tarihi açısından son derece önemli olduğu değerlendirilen bir diğer önemli konu ise Sümer Bankası’nın kuruluş sürecine ait verilerin bilimsel veriler bağlamında ayrıntılı olarak ortaya konulmasıdır (Erdal, 2023: 162-163). Adını Mustafa Kemal Atatürk’ün verdiği ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında yerli sanayii teşvik etmek

ve fabrika kurmak isteyenlere gerekli krediyi sağlayarak kolaylıklar tanıyan bu bankanın nasıl kurulduğu, kuruluş amacının neler olduğu ve faaliyete geçtiği 1933'ten itibaren milli sanayiye kurmak, girişimci sınıfı geliştirmek ve modern bir Türk ekonomisinin oluşumunda bu bankanın nasıl rol oynadığına dair bilgileri bu kitapta bulmak mümkündür.

Yukarıda genel olarak "Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası" adlı kitabın bölümleri üzerinde durulmuş ve bu bölümlerde nelerin ele alındığı konusu ayrıntılandırılmaya çalışılmıştır. Bundan sonraki aşamada ise içerik analizi, dil ve üslubu, konunun ele alınış biçimi ve değerlendirilmesi hususları incelenmiştir. Söz konusu konulara ait incelemeler aşağıda sıralandığı şekildedir:

İbrahim Erdal tarafından yazılan "Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası" adlı kitabın içindekiler kısmıyla içerik sunumunun uygun olduğu ve yazarın burada titiz bir çalışma yaptığı tespit edilmiştir. Şöyle ki Türkiye Cumhuriyeti Tarihi alanında hazırlanmış olan bu kitabın, içindekileri kısmına bakıldığında gerçekten de söz konusu alanla uyumlu başlıkların oluşturulduğu görülmektedir. Örneğin çalışmanın birinci bölümü olan " Cumhuriyetin İlk Yıllarında İktisat Politikası" adlı başlık, bunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunu diğer ana ve ara başlıklarda da görmek mümkündür. Bu yönüyle Türkiye Cumhuriyeti Tarihi alanında hazırlanan ve yeni Türk devletinin kuruluş dönemi ekonomisini ele alması bakımından, alana katkı sağlayabilecek bir eser olarak değerlendirilmektedir.

Yukarıda yapılan açıklama bağlamında bir kitapta bulunması gereken en önemli niteliklerden birisi de dil ve üslup yönünden uyumlu ve başarılı olmasıdır. "Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası" adlı kitabın yazım ve imla kuralları bakımından birtakım eksiklikleri olmasına rağmen genel olarak düzgün olduğu söylenebilir. Eserin geneline bakıldığında çok olmasa da, birtakım yazım hatalarının olduğu görülmektedir. Bunların eserin yeni basımları olduğunda yazar tarafından yeniden gözden geçirilerek düzeltilmesi gerekir. Ancak anlatım yani üslup açısından Erdal'ın son derece profesyonel bir bakış açısıyla eserini oluşturduğu, paragraflar arasında anlam bütünlüğünü sağladığı ve aynı titizliği bölümler arasında da gösterdiği anlaşılmaktadır. Özellikle bazı cümlelerin başka yerden alıntı olmadan yazar tarafından oluşturulduğu ve son derece de bilimsel bir nitelik taşıdığı tespit edilmiştir. Örneğin, "*Devletçi ekonomide ilk olarak ulaşım ağlarının geliştirilmesi ve genişletilmesiyle söz konusu ulaşım ağlarının özellikle de demiryollarının kar gütmeden inşası önemsenmiştir. Bunun yanında gümrük uygulamalarının yerli girişimciyi koruyacak şekilde düzenlenmesi de önemsenmiştir*" (Erdal, 2023: 155). Görüldüğü gibi Erdal, değişik kaynaklardan elde ettiği bilgiler bağlamında bilimselliğe uygun değerlendirmeler yapmaya çalışmış ve bunu yaparken de bilhassa üslubuna son derece dikkat etmiştir.

Bir kitapta dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi ele alınan konunun hangi bakış açısıyla ele alındığıdır. Yani yazar konuyu ele alırken taraflı bir bakış açısıyla mı konuyu ele aldı, yoksa başta arşiv belgeleri olmak üzere çok farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi): İbrahim Erdal, İstanbul:
İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 Sayfa

tarafsız bir bakış açısıyla mı analiz etmiştir. Bu kitabı incelerken, en çok bu soruların cevabını aramaya çalıştım. Her ne kadar yazar bazı yerlerde bahsi geçen bankanın kuruluşuna ve işleyişine dair beğeni ifadelerini tarafsızlığı aşar boyutta yapmış olsa da; Erdal'ın genel olarak bir bilim insanı yaklaşımıyla konuyu irdelemiş olduğu söylenebilir. Zira Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan hem Osmanlı hem de Cumhuriyet Arşivlerinden elde etmiş olduğu 88 adet arşiv belgesini detaylı bir inceleme sonucu bularak kullanması son derece önemlidir. Ayrıca söz konusu belgelerin, bir kısmının ilk defa Erdal tarafından kullanılmış olması da, çalışmanın belgelere dayalı olarak oluşturulduğu göstermesi bakımından önemlidir. Bununla da yetinmeyerek arşiv vesikaları dışında süreli yayınlardan olan Hakimiyet-i Milliye, Meslek, Akşam, Cumhuriyet ve Resmi Gazete gibi eserleri incelemesi, TBMM Zabıtlarını kullanması ve 190 adet kitapla 98 adet makale irdelemiş olmasının (Erdal, 2023: 175-199), yazarın konuya çok boyutlu ve çok yönlü bakış açısıyla yaklaştığını ortaya çıkarması açısından son derece önemlidir.

Yukarıda açıkça ifade olunduğu üzere “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitap, hem arşiv hem de araştırma ve inceleme eserlerinin titiz bir incelemesi sonucu ortaya çıkarılmıştır. Erdal'ın kullanmış olduğu kaynaklardan arşiv belgelerinin konunun içeriğiyle son derece uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin Cumhuriyet Arşivinden elde edilen belgeler incelendiğinde, bunların tamamının başta Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası olmak üzere konuyla uyumlu ve ilgili kaynaklar olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çalışmayla ilgili olarak çok sayıda kaynak kitabın da kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Feroz Ahmad, Mustafa Akdağ, Sina Akşin, Reşat Aktan, Toktamış Ateş, Doğan Avcıoğlu, Yusuf Hikmet Bayur, Korkut Boratav, Halil Cin, Vedat Eldem, Mehmet Genç, Afet İnan, Gülten Kazgan, Çağlar Keyder, Bernard Lewis, Şevket Pamuk, Donald Quataert, Zafer Toprak, Rifat Uçaro ve Erik Jan Zürcher vs. gibi hem iktisat hem de Cumhuriyet tarihi alanında uzman olan kişiler tarafından kaleme alınan eserlerin büyük ölçüde kullanıldığı anlaşılmaktadır (Erdal, 2023: 179-191). Yani bu kitabın kaynakları, içerik açısından hem uyumlu hem de yeterlidir şeklinde düşünülmektedir.

Sosyal Bilimler alanında hazırlanan eserlerde dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi, yazarların elde etmiş olduğu bilgiler sonucu konuyla ilgili olarak ciddi değerlendirme ve analizler yapmasıdır. Eserin geneli incelendiğinde yazarın hemen her konu sonunda kayda değer analizler yaptığı görülmektedir. Örneğin “Avrupalı Tüccarların kurduğu bu şirketler, Maraş'tan Uşak'a kadar olan bölgede acenteler açarak yeni teknik makinelerin Anadolu'ya gelmesinde öncü rol oynamıştır (Erdal, 2023: 26); “Bu bağlamda Ziraat Bankası Anadolu'da şube ağının genişliğinden dolayı köylü çiftçiyi desteklemede önemli bir aracı olmuştur (Erdal, 2023: 74); “Rapordan hareketle fabrikanın piyasaya yaptığı üretim ile devletten alacağı siparişlere ihtiyaç duymadan üretimini sürdürebilmesi son derece önemlidir” (Erdal, 2023: 98); “Yapılan çalışmalar, özel sermayenin faaliyet alanını hızlandırmıştır. Bunu hazırlayan şey ise bankanın kurularak faaliyetlerine

başlaması olmuştur” (Erdal, 2023: 155). Bu örneklerde olduğu gibi eserin genelinde Erdal tarafından yapılan değerlendirmeleri bulmak mümkündür. Bu da, bahsi geçen kitabın Sosyal Bilimlerde hazırlanan kitaplarda bulunması gereken önemli bir kriteri taşıdığı şeklinde değerlendirilmektedir.

İbrahim Erdal tarafından yazılan “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitabın temel fikrinin ne olduğu hususu, önsöz bölümünde belirtilmiştir. Buna göre bahsi geçen kitabın yazılmasının temel sebebi; Türkiye’de İttihat ve Terakki iktidarında (1913-1918) başlayan yerli sermaye ve burjuva sınıfı oluşturmak için girişilen çabanın, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın kuruluş süreci üzerinden incelenmesi olmuştur (Erdal, 2023:12-13). Yazar, burada gerçekten de bu bankanın Türkiye’de liberal ekonomi politikalarının oluşumunda ne gibi bir etkide bulunduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Erdal, çalışmanın sonucunda şu neticeye varmıştır: “*Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası, kuruluş itibarıyla her ne kadar başarısız bir girişim olarak tanımlanmaktaysa da özellikle devraldığı fabrikaların yönetiminde başarılı olduğu ve bu fabrikaların serbest piyasa ortamında ayakta kalabildiği görülmüştür*” (Erdal, 2023: 174). Yazarın bu tespitinden hareketle adı geçen bankanın, Türkiye’de liberal ekonomiye geçişte kısmen de olsa etkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yani yazar, bu eseriyle Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Türkiye’de özel girişimin desteklenmeye çalışıldığını ve sert bir “Devletçilik” politikasının uygulanmadığını bilgi ve belgelerle ortaya koymaya çalışmıştır.

Bilindiği üzere bilimsel çalışmalarda ele alınan konuyla ilgili olarak ortaya konulan görüşlerin birbirleriyle uyumlu olması beklenir. Erdal tarafından ele alınan konuda genel olarak 29 Ekim 1923’te kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarından itibaren sert bir devletçilik politikası değil; aksine milli bir burjuva oluşturma çabalarının olduğu hususudur. Yazar, önsöz bölümünden sonuç bölümüne kadar bu konuyu kronolojik olarak ele almış ve önsöz bölümünde ortaya koyduğu iddiasını, sonuç bölümünde elde etmiş olduğu bilgi ve belgeler ışığında kanıtlamaya çalışmıştır.

Konuyla ilgili olarak yazar, önsöz bölümünde şöyle bir ifade kullanmaktadır: “*Milli Mücadeleden başarıyla çıkan Mustafa Kemal Paşa, İzmir’de düzenlenen I. İktisat Kongresi’nde kazanılan askeri zaferin ekonomiyle tamamlanmasına vurgu yapmış, milli sermayedar sınıfın bir an güçlendirilmesine değinmiştir. Tarım sektöründe kooperatifleşme ve üretimde makineleşmeye gidilmesi, üretici kooperatiflerinin şirketleşmesi ve özel sermaye sınıfının geliştirilmesi önemsenmiştir*” (Erdal, 2023: 12). Burada açıkça özel sektörün desteklenmesi ve bu amaçla çalışmaların yapılmaya çalışıldığı yazar tarafından ortaya konulmuştur. Erdal’ın ortaya attığı bu görüşün sonuç bölümünde de teyit edildiği anlaşılmaktadır.

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitabın, bir bütün halinde incelendiğinde, hedef kitesinin daha çok akademik çevreye uygun olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu çalışma popülist bir yaklaşımdan uzak durarak Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerinde yüzlerce belgenin taranması ve yüzlerce telif eserin incelenmesi sonucu ortaya çıkarılmıştır (Erdal,

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi): İbrahim Erdal, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 Sayfa

2023: 175-199). Bu durumda tamamen akademik bir nitelik kazanan bu kitap, sıradan insanların değil de daha çok Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve İktisat Tarihi alanlarında çalışan insanlarla bu alanda eğitim alan üniversite öğrencilerinin faydalanabileceği bir nitelik taşımaktadır. Bu yönüyle Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitabın, söz konusu alanda bilimsel çalışma yürüten ya da eğitim alan kişilerin beklentilerini karşılayabilecek bir nitelikte olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Bilimsel makalelerin en önemli ve son aşaması sonuç bölümü ve tartışmalar kısmıdır. Sonuç bölümünde, konuyla alakalı bulgular yazıldıktan sonra artık son aşamaya gelmiş olan çalışmada ne gibi bir sonuca ulaşıldığının ortaya çıkarılması beklenir. Söz konusu sonucun da olabildiğince problem ve alt problem cümlelerine dayalı olarak açıklanması gerekmektedir. “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” adlı kitapta bunlara dikkat edildiği ve sonucunda söz konusu durumların dikkate alınarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Gerçekten de üç bölüm halinde hazırlanan bu kitapta her bir bölümde konuyla ilgili olarak belge ve bulgular ortaya konulmuş ve sonuç bölümünde de her bir bölümün analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bilhassa temel konu, ana ve ara bölümlere ayrılarak değerlendirilmiş ve bu yapılırken de sonuç bölümünde ayrıntılı bir biçimde yapıldığı şekliyle konuyla alakalı son derece bilimsel ve tarafsız bir analiz yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye Cumhuriyeti gibi yeni kurulmuş olan bir devletin iktisadi açıdan gelişim, değişim ve dönüşüm süreçlerinin ayrıntılı bir biçimde incelenerek araştırılıp değerlendirilmesi ve bu açıdan tarihsel süreç içerisindeki iktisadi değişimlere bağlı gelişmelerin yansımalarını siyasi, toplumsal vb. anlamda Türkiye’nin izlemiş olduğu ekonomi politikalarını merkeze alarak ifade etmeye dayalı bilimsel çalışmalar, Türkiye Cumhuriyeti İktisadi Tarihi alanındaki boşlukları doldurması ve konuya ilişkin yeni bakış açıları getirmesi açısından son derece önemlidir. Bu çerçevede incelediğimiz bu eser, genel olarak Türkiye’nin erken Erken Cumhuriyet Dönemi’ndeki ülke ekonomisini anlama bakımından konuya değişik bir bakış açısı getirmektedir. Erdal’ın bu kitabı, özellikle yeni kurulmuş bir devletin nasıl bir iktisadi politika izlemek istediğine ve “devletçilik” mi ya da “liberal sisteme geçiş” mi gibi soruları temel alarak nasıl bir arayış içerisinde olduğuna dair gayretleri analiz ve anlamlandırma çabasıyla son derece dikkat çekicidir.

Yukarıda teferruatlı bir biçimde göstermeye çalıştığımız gibi bu çalışmada Türkiye’nin Cumhuriyet’in ilanının ilk yıllarından itibaren izlemeye çalıştığı iktisat politikaları bilgi ve belgeler ışığında ayrıntılı olarak irdelenmektedir. Ayrıca Atatürk’ün sadece “devletçilik politikası” izlediği ve “özel girişimi desteklemediği” gibi bir son derece bilimselliğe ve gerçeğe aykırı bir anlayışın hala egemen olduğu bir dönemde bu kitap, bunun yanlış olduğunu ve Atatürk’ün yeni bir bankanın kurulmasını sağlayarak sanayi alanındaki özel yatırımlara

destek verme anlamında politikalar izlediğini açık bir biçimde ortaya çıkarmaktadır. Bu yönüyle, her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomisiyle yazılmış birçok eser olsa da ve içerisinde kısmen Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası ile ilgili bilgiler yer alsa da, bahsi geçen çalışma konusu olan bankayı bağımsız ve ayrı bir bilimsel çalışma halinde ele alan ilk kitap olma özelliğini taşımakta olup alanda ciddi bir eksikliği doldurmaktadır.

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi)” adlı kitabın konusu, konuyu ele alma biçimi, bilimselliği temel alan yorumlar ve analizlerden sonra Erdal'ın kendi iddialarındaki tutarlılık da son derece dikkat çekicidir. Kanaatimizce bu kitabın başarılı yönlerinden birisi de; okuyucuya yeni bir bakış açısı kazandırmasına, okuyucunun değerlendirmelerde bulunmasına konuya ilişkin not almasına imkan tanınmasıdır. Gerçekten de Türk İktisat Tarihine ve bilhassa da Atatürk'ün ekonomi anlayışına dair araştırma yapan bilinçli bir okuyucu, eseri ayrıntılı olarak okudukça zihninde eksik olan ya da merakını celbeden çoğu hususu, kitapta bulabilecektir. Bu durumun, kitabın yazar ile okuyucu arasında bir bağ kurulmasını sağlamakta ve okuyucuyu daha fazla eserin içerisine girmesine olanak sağladığı şeklinde değerlendirilmektedir.

“Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi)” adlı kitapta yazar, eserin önsöz bölümünden başlayarak Türkiye'nin saha devletinin kurulduğu tarihten itibaren özel girişimi destekleyen politikalar izlediğini kanıtlamak için uğraşmaktadır. Bunu kanıtlamak için de konuyla ilgili hem ciddi bir arşiv araştırılması yapılmış, süreli yayınlardan gazeteler taranmış ve çok sayıda telif eser incelenmiştir. Bu yapılırken de bilhassa döneme ilişkin basının verilerinden büyük oranda istifade edilmeye çalışılmıştır. Kanaatimizce bu kadar teferruatlı belge incelenmiş olmasının temel nedeni, yazarın ortaya koymuş olduğu iddiasını tarafsız bir bilim insanı olarak en uygun biçimde kanıtlamanın gereklerini yerine getirme anlayışı ve kullanmış olduğu 400'e yakın referanslarıyla okuyucuya doğru bilgi verme gayretidir.

Yaptığımız kitap incelemesi bağlamında Prof. Dr. İbrahim Erdal tarafından kaleme alınan “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi)” adlı kitapta genelde Cumhuriyet Dönemi iktisat politikası özelde ise Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası ayrıntılı bir biçimde araştırılarak ele alınmıştır. Bu yapılırken de; olay ve olgular tarih bilimine uygun olarak neden sonuç ilişkisi içerisinde, konunun bütünlüğü bozulmadan bir bütün halinde verilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle kanaatimize göre kitap, alana ciddi oranda katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Sonuç olarak Prof. Dr. İbrahim Erdal tarafından kaleme alınan ve ilk olarak 2021'de basımı yapılan ve daha sonra da 2023'te yeniden ikinci basımı yapılan bu kitap, yeni kurulan bir Türk devletinin ne gibi bir iktisadi politika takip ettiğini, her ne kadar devletin temel politikası devletçilik olsa da; özel girişimi desteklemeye yönelik ne gibi adımlar atıldığını ve teşvikler sağlanmaya çalışıldığını ayrıntılı olarak ortaya çıkarması bakımından son derece

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası (Cumhuriyetin Milli Burjuva Oluşturma Girişimi): İbrahim Erdal, İstanbul:
İdeal Kültür Yayıncılık, 2023 (2. Baskı), 206 Sayfa

dikkat çekici bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu açıdan söz konusu kitap, dönemin iktisadi anlayışını somut verilerle ortaya çıkarması bakımından dikkate alınması gereken bir eser olarak değerlendirilmektedir.

